

ساہو

۰۰

۳۲۵۴

دانشکده هنر

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد
رشته پژوهش هنر

عنوان:

**مطالعات تطبیقی تمدن جیرفت (حوزه هلیل رود)
و بین‌النهرین با تاکید بر نقشمایه‌ها**

استاد راهنما:

آقای دکتر ابوالقاسم دادور

استاد مشاور:

خانم دکتر مهرانگیز مظاهری

دانشجو:

سمیه شادجو

اسفند ماه سال ۱۳۸۶

کتابخانه اطلاعات مرکز علمی و پژوهشی
دانشگاه الزهراء

۱۳۸۷ / ۲ / ۱۷

۴۶۸۴۳

- اشب

باده بردست،

می نوشم

و

می نگرم

بر سگوه در خاک خفته ات.

سگوه

آینه امروزم باش

تقدیم بہ کسی کے مثل ہیچکس

نہیں

یاشار عزیز

- تشکر و سپاس:

از پدر و مادر مهربانم

- و تشکر و سپاس از استادان گرامیم:

- جناب آقای دکتر ابوالقاسم دادور

- سرکار خانم دکتر مهر انگیز مظاهری

- جناب آقای دکتر مهدی حسینی

چکیده:

تمدن کهن هلیل رود در شهرستان جیرفت واقع در استان کرمان که به «بهبشت گمشده‌ی» باستان‌شناسان شهرت دارد، یکی از مناطق باستانی ایران است که جزء قدیم‌ترین سکونت‌گاه بشر به شمار می‌رود.

یافته‌های جدید باستان‌شناسان نشان می‌دهد که تمدن این منطقه هم‌زمان و هم‌پایه‌ی تمدن بین‌النهرین در کشور عراق است. بی‌تردید ارتباط تجاری و فرهنگی میان این دو تمدن وجود داشته است. حضور نقوش مشابه به جا مانده در آثار آنها گویای این مساله است.

در این پژوهش سعی شده است ابتدا با تقسیم‌بندی نقوش متنوع به انواع نقوش حیوانی، اساطیری، انسانی، گیاهی و هندسی، مقایسه و تطبیقی میان آنها در دو تمدن جیرفت و بین‌النهرین صورت گیرد.

بدیهی است شباهت‌های به دست آمده در این تطبیق گویای ارتباط متقابل صنعتی و هنری میان این دو تمدن است. هر چند برای آگاهی بیشتر از گسترده‌گی این ارتباط، نیاز بیشتری به کاوش‌ها و حفاری‌های باستان‌شناسان در منطقه‌ی جیرفت احساس می‌شود.

فهرست مطالب

چکیده

مقدمه

فصل اول: کلیات

- ۱-۱- بیان مسأله ۲
- ۱-۲- پرسشهای پژوهش ۲
- ۱-۳- اهداف پژوهش ۲
- ۱-۴- فرضیات پژوهش ۳
- ۱-۵- پیشینه پژوهش ۳
- ۱-۶- اطلاعات مربوط به روش شناسی پژوهش ۴
- ۱-۷- روش تجزیه و تحلیل داده‌ها ۵

فصل دوم: بررسی موقعیت جغرافیایی، تاریخی و کاوشهای باستان شناسی پیش از

تاریخ جیرفت

- ۲-۱- فلات ایران ۷
- ۲-۲- استان کرمان ۸
- ۲-۳- شهرستان جیرفت ۸
- ۲-۴- پیشینه تمدن ۱۲
- ۲-۵- بررسی آثار سایت‌های باستانی منطقه جیرفت ۱۴
- ۲-۵-۱- کنار صندل شمالی ۱۴
- ۲-۵-۲- کنار صندل جنوبی ۱۸
- ۲-۵-۲-۱- برش III در بخش غربی تپه کنار صندل جنوبی ۱۹
- ۲-۵-۲-۲- برش IV ۲۱
- ۲-۵-۲-۳- برش VIII شرق تپه کنار صندل جنوبی ۲۳

- ۲۵-۲-۵-۲-۴- IX بخش شرقی تپه کنارصندل جنوبی.....
- ۲۷-۲-۵-۲-۵- XV در شمال تپه کنار صندل جنوبی.....
- ۲۸-۲-۵-۳- گورستان قلعه کوچک.....
- ۳۱-۲-۵-۴- گورستان محطوط آباد.....

فصل سوم: نقشمایه های اشیاء مکشوفه از منطقه جیرفت

- ۳۵-۳-۱- هنر در جیرفت باستان.....
- ۳۶-۳-۲- طبقه بندی نقشمایه های اشیاء مکشوفه منطقه جیرفت.....
- ۳۶-۳-۲-۱- نقوش حیوانی.....
- ۴۵-۳-۲-۲- نقوش اساطیری.....
- ۵۱-۳-۲-۳- نقوش انسانی.....
- ۵۴-۳-۲-۴- نقوش هندسی.....
- ۵۹-۳-۲-۵- نقوش گیاهی.....
- ۶۲-۳-۳- نقوش بناهای معماری در ظروف سنگی مکشوفه در جیرفت.....
- ۶۵-۳-۴- نقوش اشیای کاربردی مکشوفه از جیرفت.....

فصل چهارم: موقعیت جغرافیایی، تاریخی تمدن بین‌النهرین

- ۷۲-۴-۱- موقعیت جغرافیایی.....
- ۷۲-۴-۲- جغرافیای طبیعی.....
- ۷۴-۴-۳- جغرافیای انسانی.....
- ۷۵-۴-۴- جغرافیای اقتصادی.....
- ۷۸-۴-۵- تمدن بین‌النهرین.....

فصل پنجم: نقشمایه های آثار هنری تمدن بین النهرین

- ۵-۱- هنر در بین النهرین ۸۱
- ۵-۲- نقوش حیوانی ۸۲
- ۵-۳- نقوش اساطیری ۱۰۰
- ۵-۴- نقوش انسانی ۱۲۳
- ۵-۵- نقوش هندسی ۱۵۸
- ۵-۶- نقوش گیاهی ۱۶۵
- ۵-۷- نقوش ترکیبی ۱۷۷

فصل ششم: بررسی تطبیقی نقوش آثار هنری جیرفت و بین النهرین

- ۶-۱- مقایسه نقوش حیوانی جیرفت و بین النهرین ۲۰۴
- ۶-۲- مقایسه نقوش اساطیری جیرفت و بین النهرین ۲۱۰
- ۶-۳- مقایسه نقوش انسانی جیرفت و بین النهرین ۲۱۳
- ۶-۴- مقایسه نقوش هندسی جیرفت و بین النهرین ۲۱۴
- ۶-۵- مقایسه نقوش گیاهی جیرفت و بین النهرین ۲۱۵
- نتیجه گیری ۲۱۸
- منابع و مأخذ متن ۲۲۱
- منابع و مأخذ تصاویر ۲۲۷

فهرست تصاویر:

- تصویر شماره ۱ - نقشه ایران ماقبل تاریخ..... ۷
- تصویر شماره ۲ - چند نما از طبیعت شهرستان جیرفت..... ۱۰
- تصویر شماره ۳- نمای هوایی و نقشه محوطه های باستانی شهرستان جیرفت..... ۱۳
- تصویر شماره ۴ - تپه تاریخی کنار صندل شمالی.جیرفت..... ۱۵
- تصویر شماره ۵ - حفاری سکوی خشتی. حوزه فرهنگی هلیل رود .
کنار صندل شمالی.جیرفت..... ۱۵
- تصویر شماره ۶- شبیه سازی زیگورات جیرفت..... ۱۶
- تصویر شماره ۷- قسمتهایی از حفاری کنار صندل شمالی.جیرفت..... ۱۷
- تصویر شماره ۸- قلعه حاکم نشین.هزاره سوم پیش از میلاد.
کنار صندل جنوبی.جیرفت..... ۱۹
- تصویر شماره ۹- بخشهایی از حفاری تپه کنار صندل جنوبی.جیرفت..... ۲۰
- تصویر شماره ۱۰- نقش برجسته پیکره انسان.تپه تاریخی کنار صندل جنوبی.
بلندی حدود ۲/۲۰ سانتیمتر.جیرفت..... ۲۱
- تصویر شماره ۱۱- معماری مسکونی خشتی.هزاره سوم قبل از میلاد.
کنار صندل جنوبی.جیرفت..... ۲۲
- تصویر شماره ۱۲- نمای دیگری از معماری مسکونی. حوزه فرهنگی هلیل رود.
کنار صندل..... ۲۳
- تصویر شماره ۱۳- ظروف سفالی.کشف شده در حفاریهای باستان شناسان در
کنار صندل جنوبی..... ۲۳
- تصویر شماره ۱۴- فضاهای معماری در کنار صندل جنوبی
(فصل پنجم حفاری منطقه)..... ۲۴

- تصویر شماره ۱۵- گلدان سفالی. مکشوفه در کنار صندل جنوبی ۲۴
- تصویر شماره ۱۶ - کاوش در بخش شرقی تپه کنار صندل جنوبی.
جیرفت..... ۲۶
- تصویر شماره ۱۷ - چند نما از سکو های خشتی. تپه کنار صندل جنوبی. جیرفت ۲۶
- تصویر شماره ۱۸ - محل کشف الواح. حوزه فرهنگی هلیل رود .
کنار صندل. جیرفت..... ۲۷
- تصویر شماره ۱۹ - یکی از الواح کشف شده . حوزه فرهنگی هلیل رود . کنار صندل.
جیرفت..... ۲۷
- تصویر شماره ۲۰ - نمایی دیگر از محل کشف الواح. حوزه فرهنگی هلیل رود .
کنار صندل. جیرفت..... ۲۸
- تصویر شماره ۲۱ - گور دخمه مکشوفه در فصل پنجم حفاری. گورستان قلعه کوچک.
جیرفت..... ۲۹
- تصویر شماره ۲۲ - نمایی دیگر از گورهای کشف شده در فصل پنجم حفاری ها.
کنار صندل. جیرفت..... ۲۹
- تصویر شماره ۲۳ - نمایی از گور دخمه ها. حوزه فرهنگی هلیل رود.
گورستان قلعه کوچک. جیرفت..... ۳۰
- تصویر شماره ۲۴ - مهره ها و سفال های کشف شده از لایه های باستان شناسی .
کنار صندل. جیرفت..... ۳۰
- تصویر شماره ۲۵ - گورستان تاریخی محطوط آباد. ۳۰ کیلومتری شهرستان جیرفت..... ۳۱
- تصویر شماره ۲۶ - تکه هایی از اشیای کشف شده . کنار صندل. جیرفت..... ۳۳
- تصویر شماره ۲۷ - گلدان های سفالی. مکشوفه در کنار صندل. جیرفت..... ۳۳
- تصویر شماره ۲۸ - ظروف با نقش حیوانات درنده و چشمان سنگ نشانده.
حوزه فرهنگی هلیل رود. هزاره سوم پیش از میلاد. موزه جیرفت ۳۷

- تصویر شماره ۲۹ - پیکره قوچ با چشمان مرصع. هزاره سوم ق.م. حوزة فرهنگی هلیل رود. جیرفت ۳۸
- تصویر شماره ۳۰ - جام. صحنه مرغزار. سنگ صابونی. قطر دهانه: ۱۲/۳. بلندی: ۱۶ سانتی متر. حوزة فرهنگی هلیل رود. موزه جیرفت ۳۸
- تصویر شماره ۳۱ - جام. صحنه مرغزار. سنگ صابونی. قطر دهانه: ۱۴ سانتی متر. بلندی: ۲۲ سانتی متر. حوزة فرهنگی هلیل رود. موزه جیرفت ۳۹
- تصویر شماره ۳۲ - نقش خطی روی ظرف شماره ۳۱ ۳۹
- تصویر شماره ۳۳ - تنگ مخروطی. رو در روی مارها و پلنگها. سنگ صابونی. قطر دهانه: ۸/۲. بلندی: ۱۲/۷ سانتی متر. حوزة فرهنگی هلیل رود. موزه جیرفت ۴۰
- تصویر شماره ۳۴ - ظرف نیم استوانه ای شبیه جا صابونی. دو مار در هم پیچیده. سنگ صابونی. قطر دهانه: ۱۱/۵. قطر کف: ۶/۵. بلندی: ۳/۴. حوزة فرهنگی هلیل رود. موزه جیرفت ۴۰
- تصویر شماره ۳۵ - تنگ مخروطی. رودر روی مارها و عقاب ها. سنگ صابونی. قطر دهانه: ۱۱/۱. قطر کف: ۱۲/۱. بلندی: ۲۶/۲. حوزة فرهنگی هلیل رود. موزه جیرفت ۴۱
- تصویر شماره ۳۶ - تنگ کوچک مخروطی. شیر در نخلستان و گاو از پشت بر زمین افتاده. حوزة فرهنگی هلیل رود. سنگ صابونی. قطر دهانه: ۴ سانتی متر. قطر کف: ۵/۲ سانتی متر. بلندی: ۸/۶ سانتی متر. موزه جیرفت ۴۱
- تصویر شماره ۳۷ - پیکره بزرگ عقرب. هزاره سوم پیش از میلاد. حوزة فرهنگی هلیل رود. سنگ صابونی. موزه جیرفت ۴۲
- تصویر شماره ۳۸ - تنگ مخروطی شکسته. رودر روی مارها و عقابها. سنگ صابونی. قطر کف: ۱۱ سانتی متر. بلندی باقی مانده: ۲۰/۸ سانتی متر ۴۳
- تصویر شماره ۳۹ - پیکره عقاب. حوزة فرهنگی هلیل رود. هزاره سوم پیش از میلاد. سنگ صابونی ۴۳
- تصویر شماره ۴۰ - ظرف مفرغی. حوزة فرهنگی هلیل رود. جیرفت ۴۴

- تصویر شماره ۴۱ - لگن با ترین پیکره عقاب. حوزه فرهنگی هلیل رود. مفرغی. قطر دهانه: ۴۰ سانتی متر. بلندی: ۷ سانتی متر. موزه جیرفت ۴۴
- تصویر شماره ۴۲ - پیکره جانور گربه سان. حوزه فرهنگی هلیل رود. مفرغی. طول: ۲۶ سانتی متر. عرض: ۱/۵ سانتی متر ۴۵
- تصویر شماره ۴۳ - ابزار با سر حیوان. حوزه فرهنگی هلیل رود. هزاره سوم پیش از میلاد. موزه جیرفت ۴۵
- تصویر شماره ۴۴ - تنگ مخروطی. نقش اساطیری. حوزه فرهنگی هلیل رود. سنگ صابونی. موزه جیرفت ۴۷
- تصویر شماره ۴۵ - پیکره عقرب-انسان. حوزه فرهنگی هلیل رود. هزاره سوم پیش از میلاد. سنگ صابونی. طول: ۲۷ سانتی متر. عرض: ۱۴ سانتی متر. موزه جیرفت ۴۸
- تصویر شماره ۴۶ - رام کننده جانوران با عقرب-انسان، ماروپلنگ. حوزه فرهنگی هلیل رود. سنگ صابونی. قطر دهانه: ۱۲/۲ سانتی متر. بلندی: ۸/۷ سانتی متر. موزه جیرفت ۴۸
- تصویر شماره ۴۷ - جام، رام کننده جانوران. سنگ صابون. قطر دهانه: ۱۱/۵ سانتی متر. بلندی: ۱۴/۵ سانتی متر. حوزه فرهنگی هلیل رود. موزه جیرفت ۴۹
- تصویر شماره ۴۸ - جام، رام کننده جانوران. سنگ صابون. قطر دهانه: ۱۱/۵ سانتی متر. بلندی: ۱۴/۵ سانتی متر. حوزه فرهنگی هلیل رود. موزه جیرفت ۵۰
- تصویر شماره ۴۹ - پیکره انسان-مار. حوزه فرهنگی هلیل رود. سنگ صابونی. طول: ۲۰ سانتی متر. موزه جیرفت ۵۰
- تصویر شماره ۵۰ - تنگ مخروطی بلند. رام کننده جانوران. سنگ صابونی. قطر دهانه: ۷/۵ سانتی متر. بلندی: ۱۷/۵ سانتی متر. حوزه فرهنگی هلیل رود. موزه جیرفت ۵۱
- تصویر شماره ۵۱ - نقش انسان از روی ظروف سنگ صابونی جیرفت ۵۲
- تصویر شماره ۵۲ - مهر مسطح با نقش انسان. حوزه فرهنگی هلیل رود. سنگ لاجورد. جیرفت ۵۲
- تصویر شماره ۵۳ - پیکره های انسان. حوزه فرهنگی هلیل رود. هزاره سوم پیش از میلاد. سنگ مرمر. موزه جیرفت ۵۳
- تصویر شماره ۵۴ - تکه ای از یک ظرف کشف شده در جیرفت ۵۳

- تصویر شماره ۵۵ - پیکرک های مفرغی انسان.حوزه فرهنگی هلیل رود.جیرفت.....۵۳
- تصویر شماره ۵۶ - پیکرک.انسان چمباتمه زده. حوزه فرهنگی هلیل رود.
- مفرغی.طول:۱۷ سانتی متر.جیرفت۵۴
- تصویر شماره ۵۷ - پیکره مفرغی زن. . حوزه فرهنگی هلیل رود.جیرفت.....۵۴
- تصویر شماره ۵۸ - نمای احتمالی تپه تاریخی کنار صندل از روی ظروف کشف شده.
- حوزه فرهنگی هلیل رود.جیرفت۵۵
- تصویر شماره ۵۹ - ظرف استوانه ای.نمایش معماری.سنگ صابونی. حوزه فرهنگی هلیل رود.
- قطر دهانه: ۱۵ سانتیمتر. بلندی: ۱۰/۵ سانتیمتر.موزه جیرفت۵۵
- تصویر شماره ۶۰ - ظرف استوانه ای.نمایش معماری.سنگ صابونی. حوزه فرهنگی هلیل رود.
- قطر دهانه: ۹/۱ سانتیمتر. بلندی: ۶/۲ سانتیمتر.موزه جیرفت۵۶
- تصویر شماره ۶۱ - ظرف استوانه ای(سمت راست).نمایش معماری.سنگ صابونی. حوزه فرهنگی هلیل رود.
- قطر دهانه: ۶/۸ سانتیمتر.بلندی: ۶/۲ سانتیمتر.موزه جیرفت۵۶
- تصویر شماره ۶۲ - ظرف استوانه ای.نمایش معماری.سنگ صابونی. حوزه فرهنگی هلیل رود.
- قطر دهانه: ۸/۳ سانتیمتر.قطر کف: ۷/۸ سانتیمتر.بلندی: ۵/۵ سانتیمتر.موزه جیرفت.....۵۷
- تصویر شماره ۶۳ - تبر (مفرغی و سنگ صابونی).حوزه فرهنگی هلیل رود.هزاره سوم
- پیش از میلاد.موزه جیرفت۵۷
- تصویر شماره ۶۴-ابزار مفرغی(داس). حوزه فرهنگی هلیل رود.هزاره سوم پیش از
- میلاد.موزه جیرفت۵۸
- تصویر شماره ۶۵ - سنجاق ساده . حوزه فرهنگی هلیل رود.هزاره سوم پیش از میلاد.
- مفرغی.طول:۳۱/۴ سانتی متر.قطر میله: ۰/۹ سانتی متر.موزه جیرفت۵۸
- تصویر شماره ۶۶ - ابزار مفرغی(درفش) حوزه فرهنگی هلیل رود.هزاره سوم
- پیش از میلاد.موزه جیرفت۵۹
- تصویر شماره ۶۷ - سه نمونه مهر مسطح.حوزه فرهنگی هلیل رود.سنگ لاجورد.۶۰

- تصویر شماره ۶۸ - مهر مسطح بانقش عقاب سر به عقب برگشته. حوزه فرهنگی هلیل رود.
قطر دایره ۱/۸ سانتی متر ۶۱
- تصویر شماره ۶۹ - ابزارهای مفرغی (حلقه، آیینه، ...). حوزه فرهنگی هلیل رود. هزاره سوم پیش
از میلاد. موزه جیرفت ۶۱
- تصویر شماره ۷۰ - سرمه دان، نقوش هندسی و گیس باف. حوزه فرهنگی هلیل رود. هزاره سوم
پیش از میلاد. سنگ صابونی. موزه جیرفت ۶۲
- تصویر شماره ۷۱ - مهره های تزئینی به رنگ آبی. حوزه فرهنگی هلیل رود.
جیرفت ۶۲
- تصویر شماره ۷۲ - مهره های تزئینی به رنگ قرمز. حوزه فرهنگی هلیل رود.
جیرفت ۶۳
- تصویر شماره ۷۳ - سفال های (قرمز، نخودی، خاکستری) مکشوفه در حوزه فرهنگی هلیل
رود. هزاره سوم پیش از میلاد. موزه جیرفت ۶۳
- تصویر شماره ۷۴ - سفال های (قرمز، نخودی، خاکستری) مکشوفه در حوزه فرهنگی هلیل
رود. هزاره سوم پیش از میلاد. موزه جیرفت ۶۴
- تصویر شماره ۷۶ - سفال های (قرمز، خاکستری) مکشوفه در حوزه فرهنگی هلیل رود. هزاره
سوم پیش از میلاد. موزه جیرفت ۶۴
- تصویر شماره ۷۵ - نمایی از کاوش های باستان شناسی به همراه اشیاء کشف شده
در جیرفت ۶۵
- تصویر شماره ۷۷ - کوزه های سفالی با تزئین هندسی. حوزه فرهنگی هلیل رود. هزاره سوم پیش
از میلاد. موزه جیرفت ۶۶
- تصویر شماره ۷۸ - گلدان بانقش لوزی ها و چلیپاهای مرصع. حوزه فرهنگی هلیل رود. هزاره
سوم پیش از میلاد. موزه جیرفت ۶۶
- تصویر شماره ۷۹ - صندوقچه با تزئین هندسی. حوزه فرهنگی هلیل رود. سنگ صابونی. بلندی: ۲/۸
سانتی متر. طول: ۵/۵ سانتی متر. عرض: ۴ سانتی متر. موزه جیرفت ۶۷
- تصویر شماره ۸۰ - صفحه راست گوشه. مشبک. حوزه فرهنگی هلیل رود. سنگ لاجورد. طول: ۶/۷
سانتی متر. عرض: ۳/۳ سانتی متر. موزه جیرفت ۶۸

- تصویر شماره ۸۱ - جام. صحنه مرغزار. سنگ صابونی. قطر دهانه: ۱۰/۷ سانتی متر. بلندی: ۱۴/۷ سانتی متر. حوزه فرهنگی هلیل رود. موزه جیرفت ۶۹
- تصویر شماره ۸۲ - جام. صحنه مرغزار. سنگ صابونی. قطر دهانه: ۱۲/۲ سانتی متر. قطر کف: ۹/۹. بلندی: ۱۷/۵ سانتی متر. حوزه فرهنگی هلیل رود. موزه جیرفت ۶۹
- تصویر شماره ۸۳ - سنگ ترازو. با نقش نخل. حوزه فرهنگی هلیل رود. سنگ صابونی. طول: ۱۸/۵ سانتی متر. عرض: ۹/۵ سانتی متر. موزه جیرفت ۶۹
- تصویر شماره ۸۴ - تنگ مخروطی. طرح ریسمانی و چهارنخل. حوزه فرهنگی هلیل رود. سنگ صابونی. قطر دهانه: ۱۲/۳ سانتی متر. قطر کف: ۱۳/۳ سانتی متر. بلندی: ۲۳/۵ سانتی متر. موزه جیرفت ۷۰
- تصویر شماره ۸۵ - مهر مسطح با نقش روزت. حوزه فرهنگی هلیل رود. سنگ لاجورد. قطر دایره ۱/۸ سانتی متر. موزه جیرفت ۷۰
- تصویر شماره ۸۶ - نقشه بین النهرین باستان ۷۹
- تصویر شماره ۸۷ - پایه ی وسیله ای مثل عود سوز به شکل قوچ. از وارکا. دوران اوروک. سنگی. بلندی در حدود ۱۰ سانتی متر. موزه برلین ۸۳
- تصویر شماره ۸۸ - سرمیش از وارکا. دوران اوروک. سنگی. بلندی در حدود ۱۰ سانتی متر. موزه برلین ۸۴
- تصویر شماره ۸۹ و ۹۰ - سر قوچ. از وارکا. دوران اوروک. سنگ آهکی. بلندی ۱۴/۵ سانتی متر. موزه برلین ۸۴
- تصویر شماره ۹۱ - آفتابه با نقش شیر و گاو. از اوروک. دوران جمدت نصر. سنگ آهکی. بلندی ۲۰/۳ سانتی متر. موزه عراق. بغداد. ۸۵
- تصویر شماره ۹۲ - آفتابه با نقش شیر و گاو. در تصویر شماره ۹۱ از رو به رو ۸۵
- تصویر شماره ۹۳ - پیکره گاو دوره جمدت نصر. سنگ آهکی خاکستری. درازا ۲۱/۶ سانتی متر. موزه بریتانیا. لندن ۸۷
- تصویر شماره ۹۴ - پیکره گاو. دوره جمدت نصر. سنگ آهکی با ترصیع و قطعات نشانده از نقره و سنگهای قیمتی. درازا ۸ سانتی متر. موزه عراق. بغداد. ۸۷
- تصویر شماره ۹۵ - مهر استوانه ای دوران اوروک. ۸۸

- تصویر شماره ۹۶- ارابه. از معبد شارا در تل عقرب. دوران سلسله های قدیم. مفرغی. بلندی ۷/۲ سانتی متر. موزه عراق. بغداد. ۸۸
- تصویر شماره ۹۷- طرف دیگر مدل مفرغی ارابه ، معبد شارادرتل عقرب. دوران سلسله های قدیم در تصویر شماره ۹۷. ۸۸
- تصویر شماره ۹۸- سر گاو. دوران سلسله های قدیم. مفرغی. بلندی ۲۲/۹ سانتی متر. موزه اشتات لیش. برلین. ۸۹
- تصویر شماره ۹۹- سر گرز. از تلو. متعلق به میسلیم پادشاه کیش. سنگ آهکی. بلندی ۱۹ سانتی متر. موزه لوور. پاریس. ۸۹
- تصویر شماره ۱۰۰- سر گرز با تزیین چهار سر برجسته شیر. از تل عقرب. سنگ خاکستری. بلندی حدود ۷ سانتی متر. موزه عراق. بغداد. ۹۰
- تصویر شماره ۱۰۱- مهر استوانه ای. دوران سوم سلسله های قدیم. ۹۱
- تصویر شماره ۱۰۲- در پوش یک پیه سوز. از تلو. دوران گودا. سنگ صابون. عرض حدود ۷ سانتی متر. موزه لوور. پاریس. ۹۱
- تصویر شماره ۱۰۳- ظرفی به شکل سگ. دوران بابل قدیم. سنگی. بلندی ۸ سانتی متر. موزه لوور. پاریس. ۹۳
- تصویر شماره ۱۰۴- قطعه ای از یک ظرف با نقش بز کوهی. از ایشچالی. دوران بابل قدیم. قیر طبیعی. بلندی حدود ۱۱ سانتی متر. موزه موسسه شرق شناسی شیکاگو. ۹۳
- تصویر شماره ۱۰۵- پلاک با نقش برجسته حمله شیر به گاو. دوران بابل قدیم. گل پخته قالبی. بلندی ۲۳ سانتی متر. موزه لوور. پاریس. ۹۳
- تصویر شماره ۱۰۶- جام زرین. از اوگاریت (راز شمرا). قرن چهاردهم. قطر دایره ی دهانه ۱۸/۵ سانتی متر. موزه حلب. سوریه. ۹۴
- تصویر شماره ۱۰۷- مهر استوانه ای. دوران آشور میانی. ۹۵
- تصویر شماره ۱۰۸- مهر استوانه ای. دوران آشور میانی. ۹۶
- تصویر شماره ۱۰۹- مهر استوانه ای. دوران میتانی. ۹۶
- تصویر شماره ۱۱۰- نمایش شیر هایی که در شکار آشور بانیپال در صحنه بزرگ شکار شیر کشته شده اند. دوران امپراتوری آشور. سنگ مرمر. بلندی ۱/۶۰ متر. موزه بریتانیا. لندن. ۹۷

- تصویر شماره ۱۱۱ - شیر زخمی و در حال مرگ. از کاخ شما لی آشور بانیپال در نینوا دوران امپراتوری آشور. نقش برجسته از سنگ مرمر. بلندی ۱/۶۰ متر. موزه بریتانیا. لندن. ۹۷.....
- تصویر شماره ۱۱۲ - جزییاتی از صحنه بزرگ شکار شیر. دوران امپراتوری آشور. نقش برجسته از سنگ مرمر. بلندی حدود ۱/۶۰ متر. موزه بریتانیا. لندن. ۹۸.....
- تصویر شماره ۱۱۳ - جزییاتی از صحنه بزرگ شکار شیر. دوران امپراتوری آشور. نقش برجسته از سنگ مرمر. بلندی حدود ۱/۶۰ متر. موزه بریتانیا. لندن. ۹۸.....
- تصویر شماره ۱۱۴ - رها کردن شیر از قفس و تیر اندازی آشور بانیپال به سوی او. دوران امپراتوری آشور. نقش برجسته از سنگ مرمر. بلندی ۶۸ سانتی متر. موزه بریتانیا. لندن. ۹۹.....
- تصویر شماره ۱۱۵ - شکار. کاخ شمالی آشور بانیپال در نینوا. تصیراتوری آشور. نقش برجسته از سنگ مرمر. موزه بریتانیا. لندن. ۹۹.....
- تصویر شماره ۱۱۶ - پیکره هیولا با بدن زن و سر شیر. دوران اوروک. نوعی سنگ مرمر. حدود ۹ سانتی متر. موزه بروکلین. ۱۰۰.....
- تصویر شماره ۱۱۷ - فنجان یا پیاله. از تل عقرب. دوره جمدهت نصر. سنگ آهکی. حدود ۱۵ سانتی متر. موزه عراق بغداد. ۱۰۱.....
- تصویر شماره ۱۱۸ - پایه فنجان یا پیاله از تل عقرب. دوره جمدهت نصر. سنگ آهکی. حدود ۲۰ سانتی متر. موزه عراق بغداد. ۱۰۲.....
- تصویر شماره ۱۱۹ - ظرف با تزیین اساطیری. دوره جمدهت نصر. سنگ آهکی. حدود ۱۲/۷ سانتی متر. موزه بریتانیا. لندن. ۱۰۲.....
- تصویر شماره ۱۲۰ - ظرف با تزیین اساطیری نمای دیگری از تصویر شماره ۱۱۹. ۱۰۲.....
- تصویر شماره ۱۲۱ - ظرف با صحنه اساطیری. دوران دوم سلسله های قدیم. نقش برجسته از سنگ صابون. بلندی ۱۱/۴ سانتی متر. موزه بریتانیا. لندن. ۱۰۴.....
- تصویر شماره ۱۲۲ - ظرف با صحنه اساطیری. نمای دیگری از تصویر شماره ۱۲۱. ۱۰۴.....
- تصویر شماره ۱۲۳ - تزیین جعبه چنگ. از گورستان شاهی در اور. دوران سوم سلسله های قدیم. سنگ نشانی. موزه دانشگاه. فیلادلفیا. ۱۰۶.....
- تصویر شماره ۱۲۴ - تزیین بخش جلویی جعبه چوبی با سر گاوا. از گورستان شاهی. دوران سوم سلسله های قدیم. از جنس طلا. بلندی ۴۵ سانتی متر. موزه بریتانیا. لندن. ۱۰۶.....

- تصویر شماره ۱۲۵ - مهر استوانه ای. دوران دوم سلسله های قدیم. ۱۰۷.....
- تصویر شماره ۱۲۶ - مهر استوانه ای. دوران سوم سلسله های قدیم. ۱۰۷.....
- تصویر شماره ۱۲۷ - اثر مهر استوانه ای. از دوران دوم سلسله های قدیم. خفاجه. ۱۰۸.....
- تصویر شماره ۱۲۸ - سرگرز از تلو. متعلق به میسلیم پادشاه کیش. سنگ آهکی. بلندی ۱۹ سانتی متر. موزه لوور. پاریس. ۱۰۸.....
- تصویر شماره ۱۲۹ - مهر استوانه ای. دوران سوم سلسله های قدیم. ۱۰۹.....
- تصویر شماره ۱۳۰ - مهر استوانه ای. دوران دوم سلسله های قدیم. ۱۱۰.....
- تصویر شماره ۱۳۱ - مهر استوانه ای. دوران آگد. ۱۱۰.....
- تصویر شماره ۱۳۲ - مهر استوانه ای. دوران آگد. ۱۱۰.....
- تصویر شماره ۱۳۳ - مهر استوانه ای. دوران آگد. ۱۱۱.....
- تصویر شماره ۱۳۴ - مهر استوانه ای. دوران آگد. ۱۱۱.....
- تصویر شماره ۱۳۵ - مهر استوانه ای. دوران آگد. ۱۱۱۲.....
- تصویر شماره ۱۳۶ - مهر استوانه ای. دوران آگد. ۱۱۲.....
- تصویر شماره ۱۳۷ - مهر استوانه ای. دوران آگد. ۱۱۳.....
- تصویر شماره ۱۳۸ - مجسمه نر گاو نشسته با سر یک خدا. دوران گودا. سنگ صابون بلندی ۱۰ سانتی متر. موزه لوور. پاریس. ۱۱۴.....
- تصویر شماره ۱۳۹ - ساغر متعلق به گودا پادشاه لاکاش. از تلوح. دوران گودا. سنگی. بلندی ۲۳ سانتی متر. موزه لوور. پاریس. ۱۱۵.....
- تصویر شماره ۱۴۰ - مهر استوانه ای. دوران آگد. ۱۱۶.....
- تصویر شماره ۱۴۱ - پلاک با نقش برجسته. دوران بابل قدیم. گل پخته قالبی بلندی ۵۰ سانتی متر. مجموعه کلنل نورمن کول ویل. ۱۱۷.....
- تصویر شماره ۱۴۲ - پلاک با نقش نین تو الهه ی تولد. دوران بابل قدیم. نقش برجسته از گل پخته قالبی. بلندی ۱۰ سانتی متر. موزه عراق. بغداد. ۱۱۷.....
- تصویر شماره ۱۴۳ - پلاک از خفاجه. دوران بابل قدیم. گل پخته قالبی. بلندی ۱۲ سانتی متر. موزه موسسه شرق شناسی. شیکاگو. ۱۱۸.....

- تصویر شماره ۱۴۴ - کودوروی ملی شیپک دوم. از شوش. دوران کاسی. سنگ آهکی. بلندی ۶۸ سانتی متر. موزه لوور. پاریس. ۱۱۹
- تصویر شماره ۱۴۵ - کودورو از دوران پادشاهی نبوکد نصر اول. دوران سلسله دوم ایسین. سنگ آهکی سفید. بلندی ۵۵/۹ سانتی متر. موزه بریتانیا. لندن. ۱۲۵
- تصویر شماره ۱۴۶ - مهر استوانه ای دوران آشور قدیم. ۱۲۶
- تصویر شماره ۱۴۷ - مهر استوانه ای دوران آشور قدیم. ۱۲۶
- تصویر شماره ۱۴۸ - مهر استوانه ای دوران آشور قدیم. ۱۲۷
- تصویر شماره ۱۴۹ - اثر مهر استوانه ای. دوران آشور قدیم. از تل لیلان. آناتولی. ۱۲۷
- تصویر شماره ۱۵۰ - اثر مهر استوانه ای. دوران آشور قدیم. از تل لیلان. آناتولی. ۱۲۷
- تصویر شماره ۱۵۱ - اثر مهر استوانه ای. دوران آشور قدیم. از تل لیلان. آناتولی. ۱۲۸
- تصویر شماره ۱۵۲ - مهر استوانه ای دوران آشور قدیم. ۱۲۸
- تصویر شماره ۱۵۳ - اثر مهر استوانه ای. دوران آشور میانی. ۱۲۹
- تصویر شماره ۱۵۴ - کاخ شمال غربی آشور نازیر پال دوم در نمرود. دوران امپراتوری آشور. نقش برجسته از سنگ مرمر. بلندی ۱/۷۸ متر. موزه بریتانیا. لندن. ۱۲۹
- تصویر شماره ۱۵۵ - صحنه ضیافت پیروزی آشور بانیپال. کاخ شمالی آشور بانیپال در نینوا. دوران امپراتوری آشور. نقش برجسته از سنگ مرمر. بلندی ۱/۳۹ متر. موزه بریتانیا. لندن. ۱۳۰
- تصویر شماره ۱۵۶ - جزئیات صحنه ضیافت پیروزی آشور بانیپال و سر بریده پادشاه ایلام بر درخت. کاخ شمالی آشور بانیپال در نینوا. دوران امپراتوری آشور. نقش برجسته از سنگ مرمر. موزه بریتانیا. لندن. ۱۳۰
- تصویر شماره ۱۵۷ - مهر استوانه ای دوران آشور جدید. ۱۳۱
- تصویر شماره ۱۵۸ - مهر استوانه ای دوران آشور جدید. ۱۳۱
- تصویر شماره ۱۵۹ - مهر استوانه ای دوران آشور جدید. ۱۳۱
- تصویر شماره ۱۶۰ - یادمان نبو-اِپل. ایدین. سنگ مرمر سیاه. ۱۳۲